

дійсності митець опановує ірраціонально, через творчу інтуїцію яка є підсвідомим, інстинктивним стимулом художньої творчості.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Білодід Ю. М., Поліщук О. П. Основи дизайну: навчальний посібник / Ю. М. Білодід, О. П. Поліщук. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2004. – 240 с.
2. Копытин, А. И. Основы арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб.: Лань, 1999. – 256 с.
3. Кэрлот, Х. Э., Бауэр, В. Словарь символов / Х. Э. Керлот, В. Бауэр. – М.: РЕФЛ-бук, 1994. – 608 с.
4. Леонтьев А.Н. Деятельность: Сознание: Личность / А. Н. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1974. – 304 с.
5. Лотман, Ю. М. Символ в системе культуры / Ю. М. Лотман // Избранные статьи в трех томах / Статьи по семиотике и топологии культуры. – Таллин: Александра, 1992. – Т. 1 – С. 191–199.
6. Мамардашвили, М. К., Пятигорский, А. М. Символ и сознание. Метафизические рассуждения о сознании, символическом языке / М. К. Мамардашвили, А. М. Пятигорский. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1997. – 214 с.
7. Панов, Е. Н. Знаки, символы, языки / Е. Н. Панов. – М.: Знание, 1983. – 248 с.
8. Цветков А. В. Об актуальных проблемах психологического изучения символа / А. В. Цветков // Вестн. ТГУ. Серия «Гуманитарные науки. Психология» – 2007. – № 12 (56). – С. 154-158.
9. Юнг, К. Г. Человек и его символы / К. Г. Юнг. – СПб.: Б.С.К., 1996. – 454 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Гусєва Катерина Василівна – викладач кафедри хореографічних дисциплін, образотворчого мистецтва та дизайну, секції образотворчого мистецтва та дизайну Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Сергій МІШИН (Кіровоград, Україна)

ФІЗИЧНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНО ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Визначено актуальність професійного самовдосконалення, саморозвитку студента. Доведено важливість фізичного самовдосконалення у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця. Наведено етапи професійного становлення, самопізнання й самовизначення особистості. Розглянуто рівні потреб фізичного самовдосконалення.

Ключові слова: професійне самовдосконалення, самоосвіта, саморозвиток, самопізнання, самовиховання, рефлексія, потреба до фізичного самовдосконалення, студенти.

The relevance of the professional self-perfection, self-development of the student is determined in the article. The importance of physical self-improvement in the process of professional training of future specialists is grounded. The stages of professional development, self-knowledge and self-determination of personality are presented. The level of the needs of the physical self-improvement is considered.

Keywords: professional self-improvement, self-education, self-development, self-knowledge, self-reflection, the need for physical self-improvement, students.

Постановка проблеми. В умовах модернізації діяльності державних педагогічних університетів виникла і почала обговорюватися нова система цінностей і цілей освіти, заснована на ідеях особистісно-орієнтованої педагогіки. Така зміна акцентів передбачає розгляд студента не як об'єкта, що одержує знання та набуває систему умінь і навичок, а як суб'єкта професійної підготовки, здатного до самовдосконалення з урахуванням особистих мотивів, інтересів, здібностей і особистісних смислів.

Результати практичної діяльності, а також цільові психолого-педагогічні дослідження свідчать, що професійне самовдосконалення завжди є результат усвідомленої взаємодії студента з конкретним соціальним середовищем, в ході якого він реалізує потреби виробити в себе такі особисті якості, які забезпечують успіх у навчальній, професійній діяльності.

Отже, професійне самовдосконалення студентів педагогічного університету можна розглядати як свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної компетентності та розвитку професійно-значущих якостей згідно з зовнішніми соціальними вимогами, умовами професійно-педагогічної діяльності і особистою програмою розвитку [8].

Професійний саморозвиток студента у вищому навчальному закладі – це свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної діяльності, самореалізації в суспільстві. З допомогою новітніх систем і програм підготовки студентів педагогічних вузів, самоосвіта студентів можлива лише за рахунок усвідомлення самими студентами процесу розвитку професійно значущих якостей відповідно до вимог професійно-значущого середовища, умов професійної діяльності. Основний сенс саморозвитку педагога – знаходження самого себе, свого професійного й життєвого шляху, професійний розвиток, професійне самовдосконалення.

Перехід до нової системи вищої освіти, підготовлений розвитком педагогічної думки в Україні та за її кордонами, передбачає входження студентів до простору професійної (педагогічної) та особистісної самореалізації. Педагогічна професія – це сплав особистісних якостей і професійної діяльності педагога, що дає можливість дорослому і дитині досягти певної усвідомленої і цілеспрямованої мети: взаємно збагачуватися і впливати один на одного, самореалізуватися у житті. У зв'язку з цим, постає проблема знаходження, розробки та реалізації різних, але, головне, ефективних природних чинників саморозвитку, самовдосконалення, самоосвіти студента у вищому навчальному закладі. Одним із провідних чинників впливу на професійний процес самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення студента є фізичне самовдосконалення, яке супроводжує майбутнього фахівця впродовж його педагогічної діяльності (Масовер М.Ю., 2005).

Аналіз досліджень і публікацій. Вітчизняні (Р. Раєвський, В. Краснов, М. Поляков та ін.) та зарубіжні дослідники (В. Ільїніч, В. Левчук, М. Гошко, І. Голубєв та ін.) звертали увагу на важливість формування у студентів потреб до фізичного вдосконалення з урахуванням інтересу до професії, шляхом упровадження професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП). Така підготовка побудована на основі стимулювання потреб до фізичного виховання, з урахуванням вимог професії. Але ця проблема залишилася не до кінця теоретично обґрунтованою й завершеною через проблеми, що пов'язані зі складністю диференціювання ППФП для значної кількості професій. У той же час, поза увагою фахівців опинилася теоретична підготовка професійної спрямованості, яка сприяє формуванню у студентів потреб до професійно-прикладного самовдосконалення. Особливе значення професійно-прикладна теоретична підготовка має для студентів педагогічних факультетів, факультетів корекційної педагогіки.

А. Внуков виявив прямий взаємозв'язок між формуванням потреби до фізичного самовдосконалення та професійним спрямуванням особистості студента. При цьому формування потреби до фізичного самовдосконалення відбувається більш швидкими темпами в осіб із яскраво вираженим професійним спрямуванням [2]. Зацікавлені студенти швидше й активніше оволодівають професійними знаннями, вміннями та навичками.

А. Царик вважає, що дієвими шляхами формування потреби до фізичного вдосконалення є розширення і поглиблення спеціальних знань із гігієни і фізичної культури; врахування групових та індивідуальних інтересів; підвищення рівня емоційності та інтенсивності занять фізичною культурою і спортом та ін. [7].

І. Каплан виділив три соціальних типи студентів: пасивний, ситуативний, активно-діяльнісний. Критеріями сформованості в студентів потреби автор вважає рівень самосвідомості (мотивів, інтересів, ціннісних орієнтацій, установок), який активно спрямовує особистість на досягнення визначених завдань. Поетапне формування в студентів потреби до фізичного самовдосконалення покращується за умов формування в них мотивації, професійної спрямованості занять, усвідомлення власних можливостей [3].

С.Сичов обґрунтував основні компоненти потреби фізичного вдосконалення і саме поняття "потреби фізичного вдосконалення" [6].

Мета статті – визначити та розкрити сутність фізичного самовдосконалення як провідного чинника впливу на процес професійної підготовки студентів.

Виклад основного матеріалу. Провідним елементом професійного самовдосконалення і самовиховання студента є самоосвіта, під якою слід розуміти постійну, цілеспрямовану пізнавальну діяльність по оволодінню загальним досвідом людства, методологічними та спеціальними знаннями, професійними уміннями і навичками, необхідними для удосконалення процесу фізичного самовиховання і самовдосконалення. Самоосвіта є основою саморозвитку студента і його професійного самовдосконалення [4].

Сучасні вчені В. І. Бондар, О. А. Дубасенюк, А. Зязюн, В. І. Лозова, Н. Г. Ничкало, О. М. Пехота, Л. П. Пуховська, С. О. Сисоева у своїх працях також розглядають проблему професійного самовдосконалення вчителя. Ними визначені вимоги щодо професійної підготовки вчителя, головними серед яких є постійний професійний саморозвиток, збагачення і оновлення особистості вчителя, підвищення його фахової майстерності щодня.

Самовдосконалення найчастіше спонукається прагненням перевершити себе сьогоdnішнього, домогтися більш високих результатів, підвищити свою майстерність, набути значимих для себе якостей особистості. Це постійна робота над собою з метою позитивної зміни, наближення до певного ідеалу "Я", реалізація тенденції до особистісного зростання. Так, на основі досліджень В. Г. Маралова [5] виділяємо в процесі педагогічної практики такі етапи, що включають рефлексію, яка спонукає до професійного становлення, самопізнання й самовизначення: самоаналіз власної особистості, діяльності й спілкування; у ході самопізнання прояснюється уявлення про себе, про свої сильні й слабкі сторони; формування ідеального образу "Я" за допомогою залучення механізмів самопрогнозування; формулювання програми саморозвитку, у якій визначається порядок і послідовність дій педагога щодо самовдосконалення, час, умови, прогнозуються результати, способи та прийоми самовиховання й самоосвіти; реалізація цієї програми; контроль та оцінка ефективності

проведеної роботи з внесенням коректив у подальшу роботу над собою щодо свого професійного розвитку.

Під фізичним самовдосконаленням розуміється сукупність прийомів і видів життєдіяльності, що визначають і регулюють позицію людини відносно свого фізичного розвитку, фізичної підготовленості і стану здоров'я. Для педагогічної практики важливо визначити шляхи підвищення активності студентів у заняттях фізичною культурою, встановити рівні потреби у фізичному самовдосконаленні, намітити шлях її подальшого формування. Прагнення до фізичного самовдосконалення може мати різний ступінь активності – від пасивної до розвиненої, і спрямованість – від егоїстичної до соціально значущої (Глухов В. І., 1989).

Потреба в фізичному самовдосконаленні не виникає сама по собі, її потрібно виховувати, прищеплювати, моделювати упродовж всього навчально-виховного процесу у вузі.

Умовно виділяють наступні рівні потреби: 1. Пасивний – потреба у фізичному самовдосконаленні виражена слабо або відсутня. 2. Ситуативний характеризується нестійкою зацікавленістю у фізкультурно-спортивній діяльності. 3. Активно-діяльнісний відрізняється достатньо високою активністю особистості до занять фізичною культурою і спортом [1].

В фізичному вихованні студентів основна увага традиційно зосереджується на розвитку рухових здібностей та спортивно-технічній підготовленості (оволодіння технікою різних видів спорту). Виховання ж потреби в фізичному самовдосконаленні, самозабезпеченні особистості шляхом занять фізичною культурою і спортом в практиці викладачів фізичної культури здебільшого проводиться епізодично. В навчальному процесі не береться до уваги, що розвиток фізичних здібностей та оволодіння технікою виконання вправ, з одного боку, і формування потреби у фізичному самовдосконаленні, з іншого, – два різних педагогічних завдання, які вирішуються засобами певного напрямку (Батурін К. А., 1992, Разумов А., Пономаренко В., Пискунов В., 1996).

Формування потреби в фізичному самовдосконаленні є довготривалим навчально-виховним, педагогічним процесом, у якому проявляються різноманітні позитивні і негативні мотиви, фактори, як зовнішні, так і внутрішні. Серед зовнішніх – особистість викладача, зміст навчання і методика викладання, стан спортивних споруд та якість і наявність спортивного інвентарю. Серед внутрішніх – мотиви, інтереси, ціннісні орієнтири, рівень розвитку особистісних якостей, самооцінка стану здоров'я і фізичної підготовленості [1]. Результати аналізу практики та численних наукових досліджень свідчать, що процес формування у студентів потреби у фізичному самовдосконаленні складається з низки взаємопов'язаних напрямків: виховання позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом; оволодіння знаннями і усвідомлення на їх основі переконань у необхідності систематичних занять фізичними вправами; формування відповідних умінь і навичок; залучення студентів до щоденних занять фізичною культурою (Батурін К. А., 1992, Разумов А., Пономаренко В., Пискунов В., 1996).

Потенційні можливості формування позитивної позиції до фізичного самовдосконалення закладені в самому процесі навчання, джерелом яких є викладач. Рівень знань, підготовленості до розв'язання освітніх, оздоровчих і виховних завдань, ініціативність, особистий приклад викладача формує в студентів інтерес до занять.

Викладач повинен визначити обсяг знань і систематизувати їх, що передбачає три рівні засвоєння знань: на першому – оволодіння знаннями, на другому – оволодіння вміннями та навичками, на третьому – їх особисте застосування.

Знання для формування у студентів переконання у необхідності самостійних занять фізичними вправами можна узагальнити за такими розділами: покращення функціональних можливостей організму; профілактика захворювань; зниження втоми за рахунок активного відпочинку; використання занять фізичною культурою і спортом в боротьбі з шкідливими звичками; використання фізичної культури і спорту як невід'ємного компонента здорового способу життя; розвиток рухових здібностей (підвищення працездатності); загальні відомості про види спорту, поняття і терміни; техніка виконання фізичних вправ і методика їх самовдосконалення; засоби і методи самоконтролю (за станом здоров'я, розвитком рухових здібностей).

При формуванні вміння самостійно займатися фізичними вправами викладач повинен дотримуватися певних правил: пропонувати вправи для самостійного виконання лише після того, як вони засвоєні; навчити при самостійному виконанні вправ, з метою удосконалення або розвитку фізичних якостей, контролювати власні дії та оцінювати правильність їх виконання, інтенсивність, об'єм; навчити прийомів самоконтролю за станом здоров'я, фізичного розвитку і функціональної готовності організму в процесі занять фізичними вправами.

Висновки. З вищенаведеного можна говорити, що фізичне самовдосконалення займає одне з головних ланок професійного самовдосконалення викладача в галузі фізичного виховання і потребує подальших досліджень для покращення рівня професійної підготовки майбутнього фахівця.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Батурін К. А., Литвинова Л.И. Контроль и самоконтроль при занятиях оздоровительной физической культурой [метод. пособие] / К. А. Батурин, Л.И. Литвинова. – Мн.: АФВиС, 1992. – 168 с.

2. Внуков А. П. Формирование потребности в физическом самосовершенствовании студентов педагогических институтов. 13 734 – теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки. Автореф. дис. ... кан. пед. наук. А. П. Внуков. – М., 1982. – 16 с.
3. Каплан И. М. Основы физического самосовершенствования студентов / И. М. Каплан. – Ташкент, 1991. С. 134-136.
4. Кучерявий О. Г. Теоретичні і методичні основи організації професійного самовиховання майбутніх вихователів дошкільних закладів і вчителів початкових класів : дис. ... док. пед. наук: 13.00.04 / О. Г. Кучерявий. – К. : 2002. - 37 с.
5. Маралов В. Г. Основы самопознания и саморазвития [текст] / В. Г. Маралов. – М. : «Академия», 2002. – 256 с.
6. Сичов С. О. Формування пореби фізичного вдосконалення у студентів вищих технічних навчальних закладів. 13.00.07 – теорія і методика виховання. Автореф. дис. ... канд. пед. наук / С. О. Сичов. – К., 2002. – 22 с.
7. Царик А. В. Актуальные проблемы формирования потребности человека в занятиях физической культурой и спортом. 13 734 – теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки. Автореф. дис. ... канд. пед. наук. А. В. Царик. – М., 1984. – 18 с.
8. Стимулирование профессионального самосовершенствования студентов в процессе организации их познавательной деятельности [http://www.coolreferat.com]. Назва з екрану. Режим доступу : http://www.coolreferat.com.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Мішин Сергій Вікторович – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка; викладач кафедри фізичного виховання і оздоровчої фізичної культури КДПУ.

Маріям УЙСІМБАЄВА (Київ, Україна)

СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИК СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті досліджено та розкрито сутність поняття «соціальна активність особистості», підкреслюється роль соціальної активності як чинника суспільного розвитку; наголошується на необхідності формування діяльносного ставлення особистості до світу; визначаються ознаки, функції та спрямованість соціальної активності особистості.

Ключові слова: активність, діяльності, соціальна діяльність, особистість, спрямованості, соціальна активність, соціальна активність особистості, формування соціальної активності.

The article investigates and reveals the essence of the concept «social activity of the individual», emphasizes the role of social activity as a factor of social development, stresses the need to develop activity relation of the individual to the world/ The paper determines the features, functions and social orientation of social activity of the individual.

Keywords: activity, social activity, individuality, directionality, social activity, social activity of the individual, the formation of social activity.

Постановка проблеми. В умовах бурхливих соціальних перетворень, що відбуваються у світі, розвитку українського суспільства, що характеризується значними змінами в соціально-економічній сфері, виникає гостра потреба суспільства «в соціально активних членах зі стійкою особистісно значущою позицією, що вільно орієнтується в складній соціально-економічній та політичній ситуації, здатних ухвалювати рішення і досягати результату відповідно до поставленої мети, брати на себе відповідальність за свої вчинки, не утискаючи прав і свобод інших» [13]. Тому модернізація навчально-виховного процесу спрямована на формування в особистості соціальної активності, від якої залежить розвиток усього суспільства. Однією з найважливіших проблем сучасності є розвиток соціальної активності особистості як чинник прогресивного суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема соціальної активності особистості завжди перебувала в центрі уваги дослідників. Поняття «соціальна активність» широко використовується у працях філософів, психологів, педагогів і соціологів. Різним аспектам формування соціальної активності присвячені дослідження педагогів Є. Белозерцева, Л. Вохминої, Б. Вульфова, О. Газмана, С. Дармодехіна, Л. Захарової, А. Зосімовського, Л. Іванова. Різні аспекти проблеми виховання соціально активної особистості розкрито в працях І. Беха, О. Чугунової, Т. Мальковської, Н. Остапенко, І. Павлової інших.

Природа та сутність феномену соціальної активності, її структура та загальні закономірності розвитку розкрито у роботах К. Абульханової-Славської, Є. Ануфрієва, О. Леонт'єва, А. В. Мудрика, Т. Мальковської, В. Петровського, С. Рубінштейна та ін.

Окремі аспекти проблеми формування соціальної активності особистості стали предметом дисертаційних досліджень останніх років: Н. Клімкіна «Формування соціальної активності підлітків із неповних сімей у навчально-виховному процесі основної школи», О. Тельна «Формування соціальної